

Nr 245.

Av herr **Hjalmarson m. fl.**, om *anslag till repetitionsövningar för lokal försvarsförbanden m. m.*

Enligt 1941 års värnpliktslag, som fortfarande gäller, skall varje värnpliktig under sin tjänstetid fullgöra sammanlagt tre repetitions- och efterutbildningsövningar, vardera om 30 dagar. Under kriget ägde inga sådana övningar rum, eftersom de värnpliktiga ändå voro inkallade för beredskapstjänst. Den härunder erhållna kompletterande utbildningen ansågs motivera ett inställande av repetitions- och efterutbildningsövningarna även under det närmaste året efter kriget. Sedan har detta »inställande» fortsatt i sådan utsträckning, att under de sist förflutna åren endast en åldersklass (1944) fullgjort repetitionsövning och något tiotusental man inkallats till efterutbildning för att kunna fylla vakanser i krigsorganisationen. Enligt värnpliktslagen skulle sammanlagt 12 åldersklasser under motsvarande tid ha inkallats för repetitions- eller efterutbildningsövning.

Huvuddelen av de krigsplacerade värnpliktiga har därför icke kunnat bringas erforderlig kompletterande utbildning med de nya vapen och strids-sätt, som framkommit under och efter kriget. Ännu allvarligare är emellertid, att varken statbefäl eller reservbefälet eller det värnpliktiga befälet fått någon övning att föra förband. Regementscheferna ha icke sett ett fältstarkt regemente sedan 1944. Åtskilliga tusen värnpliktiga fänrikar, som utgöra huvuddelen av plutoncheferna i krig, ha aldrig beretts tillfälle att föra befälet över en pluton värnpliktiga. Reservofficerarna, som fullgöra tjänstgöring vart tredje år, måste kommenderas till teoretiska utbildningskurser eller »följa» utbildningen av den yngsta åldersklassen (rekrytutbildningen). Praktisk övning i truppföring ha de icke kunnat få. Medan redan manskapets utbildningsståndpunkt torde ligga under varje sannolik motståndares, har man sålunda dessutom tagit risken att detsamma blir förhållandet med befälet.

Repetitions- och efterutbildningsövningarnas inställande motiverades vid 1949 års riksdag med pågående utredning om deras anordnande i delvis ny form, nämligen som övningar krigsförbandsvis. I sitt hösten 1949 avgivna slutbetänkande har också 1948 års värnpliktskommitté föreslagit en sådan form för repetitions- och efterutbildningsövningarna. Det nya systemet innebär i princip att, sedan de värnpliktiga efter fullgjord första tjänstgöring krigsplacerats i krigsförband — till en början i fältförband och senare i lokal försvarsförband — repetitions- och efterutbildningsövningar komma att fullgöras under ett och samma år av värnpliktiga, som tillhöra krigsförbandet i fråga. Då i ett och samma krigsförband kunna ingå värnpliktiga ur flera åldersklasser, innebär systemet ett frångående av den nuvarande principen

med inkallelser åldersklassvis. Såväl fält- som lokalförsvarsförbanden föreslås indelas i sex grupper (a-, b-, c-, d-, e-, och f-förband). Varje grupp avses inkallas med sex års mellanrum.

Värnpliktskommittén har även *enhälligt* påyrkat, att frågan om repetitions- och efterutbildningsövningar krigsförbandsvis måtte föras fram till ett slutligt avgörande med all möjlig skyndsamhet med hänsyn till dess utslagsgivande betydelse för rikets försvarsberedskap och krigsförbandens kvalitet.

I årets statsverksproposition har också chefen för försvarsdepartementet förklarat sig i princip kunna förorda värnpliktskommitténs förslag och anmält, att särskild proposition i ämnet kommer att föreläggas årets riksdag. Han har även i likhet med de militära myndigheterna funnit det angeläget, att regelmässiga repetitions- och efterutbildningsövningar, nödvändiga för att underhålla arméns krigsduglighet, snarast igångsättas.

När det emellertid gällt att i praktiken omsätta värnpliktskommitténs enhälliga förslag och statsrådets principuttalande, har ett avsteg gjorts från det avsedda programmet med påföljd att detsamma redan första året det skall tillämpas blir betänkligt snedvridet.

Enligt en inom arméledningen utarbetad preliminär plan ha inkallelserna under budgetåret 1950/51 beräknats komma att omfatta värnpliktiga till ett antal av högst två och en halv åldersklasser, varav omkring en och en halv för fältförbanden och omkring en för lokalförsvarsförbanden. Detta motsvarar inkallelse av omkring 70 000 man under 30 dagar. Denna plan har dock enligt statsrådets uppfattning icke syntts möjlig att förverkliga i full omfattning. En begränsning har därför föreslagits, innebärande att lokalförsvarsförbandens övningar (för 30 000 man) inte skulle äga rum, medan avsedda förband ingående i fältarmén i huvudsak skulle inkallas.

Om en nedskärning vore nödvändig, är det i och för sig uppenbart, att fältförbanden i första hand böra övas. Det av statsrådet åberopade motivet för övningarnas inställande för lokalförsvarsförbanden, nämligen att den under senare år bedrivna repetitions- och efterutbildningsverksamheten i främsta rummet kommit lokalförsvarsförbanden till godo, är dock icke övertygande. Den omförmälda efterutbildningsverksamheten har, som förut anförts, endast berört något tiotusental värnpliktiga, som företrädesvis omskolats till luftvärnsmanskap så att samtliga batterier över huvud taget skulle kunna bemannas. Sedan krigsslutet ha emellertid åldersklasserna 1918—1922 utgått ur värnpliktskadern. I år bortfaller även ålderklass 1923. Motsvarande antal värnpliktiga har efter hand omkrisplacrats till dessa förband från fältförbanden, dock utan någon som helst omskolning eller efterutbildning. Detta innebär, att en omsättning ägt rum om sammanlagt sex åldersklasser, motsvarande enbart vid armén omkring 216 000 man, i huvudsak krigsplacerade i lokalförsvarsförband. Ovannämnda efterutbildningsverksamhet har i huvudsak endast omfattat sådan omskolning som sker i samband med överföring till annat truppslag. Efterutbildning och omskolning äro emellertid nödvändiga, även om den värnpliktige efter omkrisplacering fortfarande till-

hör samma truppslag, t. ex. infanteriet. Detta sammanhänger med att fältförbandens organisation och utrustning i väsentliga avseenden är en helt annan än lokalförsvarfsförbandens. Medan ett skyttekompani ur infanteriets fältförband är beväpnat med endast 2 lätta kulsprutor men däremot ett antal granatkastare och andra offensiva vapen, disponerar ett kust- eller gränsförsvarfskompani ur infanteriets lokalförsvarfsförband upp till 12 tunga kulsprutor men inga offensiva stridsmedel. Den omkriagsplacering utan efterutbildning och omskolning, som ägt rum under åren efter krigsslutet, innebär sålunda att en stor del av lokalförsvarfsförbandens tunga vapen för närvarande icke kunna betjänas. Detta är så mycket mer betänkligt som gräns- och kustförsvarfsförbanden och lokalförsvaret vid flygfälten kunna förutsättas få ta emot den första stöten vid angrepp. Med anledning härav måste det anses vara av utomordentlig betydelse, att nämnda brister avhjälpas, så snart detta är möjligt.

Som allmänt motiv för begränsning av repetitions- och efterutbildningsövningarna har anförts, att för arbetsmarknaden svårbemästrade problem kunna beräknas uppstå, om under första året det nya systemet tillämpas med ett stort antal inkallade. Därtill ha statsfinansiella skäl åberopats. Enligt vår uppfattning får emellertid varken arbetsmarknadsläget eller det statsfinansiella läget åberopas som argument för tillfälliga nedskärningar av ett i princip godtaget program för arméns repetitionsövningar. Ett sådant program måste, sedan det en gång accepterats, fullföljas utan att influeras av skiftande förhållanden på arbetsmarknaden eller det statsfinansiella lägets växlingar. I annat fall kan arméns krigsduglighet icke uppehållas. För övrigt har värnpliktskommittén i denna fråga samrått med arbetsmarknadsstyrelsen, varvid eftersträfvats att fördela övningarna under året. Fältförbanden skola sålunda normalt fullgöra krigsförbandsövningar under september—oktober och lokalförsvarfsförbanden under april—maj, då den yngsta åldersklassen ryckt ut efter fullgjord första tjänstgöring. Enär behovet av övning i bataljon icke är så stort vid lokalförsvarfsförbanden, avses att vid behov inkalla underavdelningarna av dessa bataljoner i olika omgångar, så att de regionalt rekryterade bataljonerna icke äventyra tillgången på arbetskraft inom mindre orter.

Med tillämpning av ovan angivna principer ha de militära myndigheterna avsett, att fältförbanden skulle inkallas hösten 1950 och huvuddelen av lokalförsvarfsförbanden våren 1951. Arbetsmarknaden behöver sålunda icke samtidigt belastas av inkallelser av fält- och lokalförsvarfsförband.

I propositionen har även framhållits, att det organisatoriska förarbetet för övergången till det nya systemet är så krävande, att även detta skäl ger anledning att begränsa programmet för övningar i krigsförband. De militära myndigheterna ha emellertid förklarat, att de mycket väl kunna gå i land med uppgiften, så mycket mer som lokalförsvarfsförband avsågos inkallas först våren 1951.

Kostnaden för de 900 000 tjänstgöringsdagar, som krävas för lokalförsvarfs a-förband, kan med utgångspunkt från i statsverkspropositionen angivna,

motsvarande kostnader för fältförbanden beräknas till 7 812 000 kronor. Erforderliga anslagshöjningar fördela sig sålunda:

Armén: Avlöningar m. m. till värnpliktiga	1 800 000
Familjebidrag	1 638 000
Sjukvård	72 000
Reseersättningar	279 000
Bränsle m. m.	360 000
Mathållning	1 620 000
Furagering (ca 2 000 hästar à 2,40)	144 000
Beklädnad	900 000
Inventarier m. m.	126 000
Tvätt	153 000
Övningar	720 000

Härtill komma ökade kostnader för utbildningsammunition med 2 500 000 kronor. Den totala kostnaden är alltså 10 312 000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta att till repetitionsövningar för lokalförsvarsförbanden anvisa *dels* till i motionen angiven fördelning å ifrågavarande anslagstitlar 7 812 000 kronor, *dels* till övningsammunition för dessa övningar å Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. ett anslag av 2 500 000 kronor.

Stockholm den 26 januari 1950.

Martin Skoglund.

Folke Kylling.

Elis Håstad.

Erik Hagberg
i Malmö.

Jarl Hjalmarson.

Torgil v. Seth.

Ernst V. Staxäng.